

Major děl. Frant. Ptašinský:

Boje IV. rudé armády proti Čechoslovákům o Samaru r. 1918.

Takticko-historická studie podle sovětských pramenů.

Po bojích u Nikolaevska (Pugačevska), Saratova a Volska, které plně zaměstnaly I. a IV. rudou armádu, přistoupilo rudé velení dnem 1. září k ofensivní operaci k ovládnutí Samary.

K tomuto úkolu byla IV. armáda znovu přeskupena a velení nad ní bylo svěřeno Chvěsinovi, jemuž byl přidělen jako náčelník štábu Mezenikov.

Složení IV. armády:

1) novouzenská divise s pěšími pluky novouzenským, malouzenským, kurilovským, krasnokutským a se skupinami astrachaňskou a samarskou, v celkovém počtu asi 7000 bodáků a šavlí. Tato divise byla soustředěna u Novouzenska.

2) uralská divise se třemi pěšími pluky (1. novouzenský, moskevsko-saratovský, musulmanský) a dvěma jezdeckými pluky saratovskými, celkem asi 4000 bodáků a 1000 šavlí. Tato divise byla soustředěna u stanice Altata.

3) nově postavená čapajevská divise, která se skládala ze dvou pěších pluků (balašovského, penzenského) a z jezdeckého pluku Garibaldiho, sestaveného z jezdeckta býv. čapajevské brigády, celkem asi 4500 bodáků a šavlí. Tato divise byla rozložena u vesnice Semenovky.

4) samarská divise, sestávající z tří pěších brigád a jednoho jezdeckého pluku.

1. pěší brigáda (pěší pluky razinský a pugačevský),

2. pěší brigáda (3. a 4. pěší pluk),

3. pěší brigáda (balakovský a internacionální pěší pluk).

Početní stav této divise byl asi 13.000 bojovníků. Byla rozložena u města Pugačevska — vsi Livenka a Ivantěevka.

Celkem měla IV. rudá armáda asi 28.500 lidí.

Situace protivníka.

Proti IV. armádě stála:

1) národní ruská armáda asi 2000 mužů u vesnice Chvorostjanky,

2) Čechoslováci s částmi „národních“, asi 6000 mužů¹⁾ u vsi Nikolaevky, Marievky.

3) urálští kozáci u vesnice Žestjanky—stanice Ozenky—Alexandrova Gaje.

Všeobecným plánem protiútoků rudých vojsk bylo zmocnit se rychlým úderem Samary a trati Samara—Ufa až po Buzuluk.

Potom útočit od Buzuluku a Saratova na Uralsk.

Úkolem IV. armády bylo zmocnit se Samary, aby se tím I. armádě ulehčil postup na Syzraň.

IV. armáda operovala na západě ve svazu s I. rev. armádou Tuchačevského, jejímž cílem bylo dobýt Syzraně; východní bok armády byl otevřený. Rozhraním mezi I. a IV. armádou byla řeka Volga.

K útoku ve směru na Samaru bylo soustředěno pro počátek jen asi 13.000 vojáků, později pak ještě dalších 6000.

¹⁾ Podle našich zpráv měla celá československá skupina jen asi 1500 mužů.

Ostatní jednotky měly chránit týl a východní bok armády proti nájezdům urálských kozáků.

20. září vydal Zacharov, velitel samarské divise, které byla svěřena počáteční akce, rozkaz čís. 14:

1. Veliteli 1. brigády:

21. 9. ve 4 hodiny postupovat a vzít vesnici Nikolaevku.

Provedení: postupovat razinským plukem⁷⁾ po cestě z vesnice Ivantěevky na Nikolaevku a držet se s plukem vpravo od této cesty;

pugačevským plukem postupovat po cestě ze vsi Raevka na Bartnovka, držet se s frontou pluku vlevo od silnice z Nikolaevky na Ivantěevku.

Po vzetí vsi Nikolaevky obsadí ji pugačevský pluk.

Razinský pluk zůstane ve vsi Černavce.

2) Veliteli 2. brigády:

4. pěším plukem vésti úder od vsi Čuviki na Nikolaevku,

3. pěším plukem postupovat a vzít vesnici Chvorostjanku.

Po vzetí Nikolaevky odejde 4. pěší pluk a obsadí vesnici Ivantěevku.

3) Veliteli 3. brigády:

balakovský pluk zůstane ve vsi Dubovoe,

internacionální pluk postupuje spolu s 3. pěším plukem a zmocní se vesnice Chvorostjanky; po jejím obsazení se stáhne do zálohy do vsi Čuviki.

4) Veliteli 1. jezdeckého pluku soudruhu Surovovi:

obsadit vesnici Mosty.

5) Nařizují dosáhnout těchto cílů do 14 hod. 21. září.

6) Hlášení o postupu boje zasílejte mi každé dvě hodiny. Obsazení nařízených cílů hlasejte ihned.

7) Po dosažení nařízených cílů postaví jezdecký pluk stráž podél řeky Mokraja-Ovsjanka a vyše kupředu do vesnice Petrovky, pak do boků a do týlu hlídky.

8) Velitel 1. brigády postaví stráž od pugačevského pluku ve vesnici Novoarchangelsku a vyše jízdní hlídku do Barskoe (Padovka).

Razinský pluk postaví stráž asi 8 verst na cestě k vesnici Marievka, u křižovatky cest a vyše jízdní hlídku do Mariina, až zjedná dotyk s nepřítelem.

9. Velitel 2. brigády postaví stráž od 3. pluku vpravo na Ivanovku, vlevo na Varovku. Jízdni hlídkami vejde v dotyk s nepřítelem.

10) Velitel 3. brigády postaví stráž od balakovského pluku ve směru na ves Sofiino (na Volze) a Abašino a vejde v dotyk s nepřítelem.

Všechny tyto rozkazy však nebyly provedeny. Velitel divise vyřadil jimi vlastně veškeru iniciativu velitelů brigád a pluků ve snaze, aby měl celou operaci pevně v ruce. Tím však celé akci příliš neprospěl.

Vyplňující tento rozkaz, části divise počaly 21. září postupovat. Jezdecký pluk obsadil Mosty, odkud vyhnal setninu kozáků, která ustoupila k severu na ves Koltybaň.

Postup razinského, pugačevského a 4. pěšího pluku na ves Nikolaevku nebyl proveden současně, poněvadž v rozkaze nebyla určena přesná hodina vyrazení.

Silným deštěm cesty úplně rozmokly, takže mohl vlastně normálně postupovat jen razinský pluk. Postup ostatních byl velmi zpomalen.

Razinský pluk postupoval až k Nikolaevce a započal přestřelku s protivníkem. Marně však čekal na ostatní pluky.

Po delší době dostal konečně od pugačevského pluku hlášení, že proti pluku jsou slabé nepřátelské síly a že se opozdil pro špatný stav cest.

Velitel razinského pluku se proto rozhodl stáhnout se do obrany a čekat s útokem na příchod pugačevského pluku.

Ale nepřítel nečekal, přešel sám k útoku na razinský pluk a zatlačil jej asi 6 km na jih. Jeho ústup byl zastaven jen tím, že se pluk sešel s pugačevci.

⁷⁾ Velitelem razinského pluku byl Iv. Kutjakov; později byl jmenován velitelem 1. brigády.

Nepřítel však nepřipustil, aby se mohl pugačevský pluk rozvinout a silným útokem srazil pluk na levé křídlo razinců. Při tom zároveň nepřítel útočil na razinský pluk.

Při setmění byla donesena zpráva, že 4. pluk obsadil vesnici Iškovu. Celý den pršelo a k večeru dešť ještě zesílel, takže vojáci byli úplně promoklí a měli náladu velmi pokleslou.

Velitel 1. brigády se rozhodl neustupovat a ráno přejít s třemi pluky do útoku na Nikolaevku.

Pugačevský pluk se připojil vlevo ke 4. pluku na vesnici Iškovu a odtud měly oba pluky útočit na Nikolaevku od západu, razinský pluk pak od jihu. 22. září v 8 hodin přešly pluky do útoku, ten však byl protivníkem brzy zastaven, ba dokonce silným protiútokem na boky razinského a pugačevského pluku donutil protivník oba pluky k rychlému, nespořádanému ústupu.

Razinský pluk ustoupil do vsi Ivantěevky a přenocoval tam pod ochranou stráží, pugačevský a 4. pluk ustoupily do vsi Bartnovky a rovněž nocovali. Protivník na štěstí ustupujících nepronásledoval a zůstal, v Nikolaevce.

V tomto boji ztratily oba pluky přes 300 lidí zabitých a raněných.

3. pluk obsadil 21. 9. v 16 hod. bez boje Chvorostjanku a internacionální pluk se dostal do Čuviki.

Když se velitel IV. armády dověděl o neúspěchu pluků u Nikolaevky, vydal direktivu čís. 1293, kterou dostal velitel div. Zacharov a v opise Čapajev (který zatím formoval novou divisi Garibaldiho):

„Nařizují do 8 hod. dne 23. 9. dosáhnout určených cílů, až po obsazení okraje Černavka—Nikolaevka.

24. 9. obsadit Trostjanku, Marievku a Alexandrovku.

Vyslat hlídky na Pestrovku, Androsovku, dv. Kamyšenyj a Studeneckoe.

Co nejdříve dobýt Nikolaevku a k tomu účelu vytvořit zálohu v hlavním směru přesunutím internacionálního pluku do prostoru u Nikolaevky.

Podle hlášení dosáhlo pravé křídlo volské divise vesnice Mariino (na pravém břehu Volgy). Komandarm Chvěšin.“

Ale pluky zůstaly po celý den 23. září na svých místech, poněvadž cesty byly stálými dešti úplně rozmoklé a neschůdné.

24. září dostal velitel IV. armády od štábu východní fronty tento telegram:

„Operace proti Syzrani a Samaře se příliš protahují. Protivník získal čas a mohl zasadit jakési zálohy, uspořádat své rozbité oddíly a přejít znovu k útoku.

Při tom se mu podařilo zatlačit naše jednotky ve směru na Simbírsk. Tyto trapné zjevy je možno objasnit jen příliš pomalým rozvíjením našich operací.

Vrchní velitel nařizuje, abyste neodkladně započali nástup proti Syzrani a Samaře a v nejbližších dnech je obsadili, dále pak, abyste energicky rozvíjeli svůj nástup na východ.

Cís. 1359.

Náč. štábu fronty Majgur, člen RVS.³⁾ Smirnov.“

Ale přes tyto rozkazy armády i velitele fronty se velitel divise Zacharov rozpákoval vydat rozkaz k postupu na sever, neboť u vojáků se projevil úplný morální rozklad, který vznikl dosavadními neúspěchy, obtížnými okolnostmi boje za stálého deště a v blátě, špatným zásobováním a hlavně též proto, že většina starých bojovníků i velitelů byla vyřaděna z boje (Čapajev, Pljasunkov) a vojáci k novým velitelům neměli důvěry.

25. září přijel sám velitel IV. armády Chvěšin s velitelem divise Zacharovem do Invantěevky a provedli tam některé změny ve velitelství.

³⁾ Revoluční vojenský sovět.

Tak velitel razinského pluku Kutjakov byl určen velitelem 1. brigády, vymínil si však, že převezme velitelství nad ní až po svém uzdravení (sám byl raněn a chodil o berlích).

V Ivantěevce byla vydána tato instrukce:

- „Aby byl rozkaz velitele IV. armády z 23. září o obsazení rayonu Nikolaevka, Marievka vyplněn a dokončeno zničení a úplné poražení protivníka, nařizují:
- 1) Veliteli razinského pluku:
postupovat z Ivantěevky 27. t. m. ve 2 hod. po silnici na Nikolaevku, s frontou v pravo od cesty a ovládnout dolinu táhnoucí se skrytě k Nikolaevce;
 - 2) Veliteli pugačevského pluku:
Postupovati z Bortněvky 27. t. m. ve 4 hod. přes ves Kormilku s frontou vpravo a ovládnout dolinu, vedoucí skrytě od silnice k Nikolaevce;
 - 3) veliteli 4. pluku:
postupovat z vesnice Bartněvky 27. t. m. ve 4 hod. přes ves Iškovo, napadnout nepřítele naším levým křídlem, rozvinovat frontu vlevo a obcházet nepřítele;
 - 4) veliteli internacionálního pluku:
postupovat z vesnice Čuviki 27. t. m. ve 2 hod. na ves Nikolaevku, obejít do týlu nepřítele, rozvinout frontu vlevo a navázat pravým křídlem spojení se 4. pěším plukem;
 - 5) veliteli jezdeckého pluku:
postupovat ve 2 hod. na Nikolaevku, obejít pravé křídlo razinského pluku, udeřit do boku a týlu nepřítele a odříznout mu ústup přes silnici na Mariino;
 - 6) veliteli 3. pěšího pluku:
postupovat z Chvorostjanky a všemožně se vynasnažit, aby byl zachvácen štáb nepřítele, k čemuž vyslat co nejdříve jízdní hlídku do Michajlovky;
 - 7) veliteli balakovského pluku:
vytlačit nepřítele ze vsi Vasilevského a zaměstnat ho strážemi při ponechání hlavních sil v Ozereckom;
 - 8) veliteli 1. saratovského pluku:
přesunout se co nejdříve přes Tavalžanku, Raevku, Bogorodskoe a být mi k dispozici v Čuviki.
 - 9) Aby byl útok proveden společně, nařizují, aby všechny pluky započaly nástup v 7 hod. v těsném svazu se sousedy.
 - 10) O průběhu boje dodáte mi každou hodinu zprávy do Ivantěevky.
 - 11) Po obsazení Nikolaevky a Mariina se rozloží pluky takto: pugačevský — Mariino, razinský — Krasnaja Poljana, 3. pěší pluk — Michajlovka, internacionální — Nikolaevka, jezdecký pluk — Borovskoe a Michajlovskoe, 4. pěší pluk následuje přes Černavku, Gorelyj Gaj, Kamelik, Rachmanovku do Karlovky, kde očekává další rozkazy.
 - 12) Po obsazení nařízených cílů postavit stráže:
balakovský pluk — Alexandrovka, Lipovka, pugačevský — Černeňkoe, razinský — Kolokolcovka, jezd. pluk — Pestravka a Mosty.
Při ústupu nepřítele pronásledují jej jezdecké eskadrony pluků a udržují s ním dotyk. Čís. 15.

Ve skutečnosti tento rozkaz vyplněn nebyl.

Ráno 26. 9. byl 3. pluk vyhnán nenadálým útokem nepřítele z Chvorostjanky. Po celodenním boji ustoupil nepřítel na sever.

Poněvadž však byl pluk velmi unaven, neútočil na Marievku a zůstal do 28. 9. v Chvorostjance.

27. 9. obsadil jezdecký pluk bez boje Mosty a Černavku.

28. 9. počaly nastupovat z Ivantěevky razinský a pugačevský pluk a připravoval se k postupu 4. pěší a jezdecký pluk.

Ale postup razinského a pugačevského pluku netrval dlouho. Asi po 3–4 km vojáci odepřeli dále postupovat a mitingovali. Velitelům dalo hodně námahy, než byl postup obou pluků obnoven.

Asi ve 13 hodin se dostal razinský pluk do kulometné palby nepřítele, k němuž se přiblížil až asi na 800 m.

Na obou stranách zasáhlo do boje dělostřelectvo.

Jezdecký pluk chránil pravé křídlo razinského pluku a byl asi 6 km jihovýchodně od Nikolaevky.

Pugačevský a 4. pluk zasáhly do boje od vesnice Iškova.

Jezdecký pluk dostal od velitele 1. brigády rozkaz, aby se přesunul do týlu nepřítel.

Razinský pluk přešel do útoku a nepřítel se stáhl do vesnice.

Rovněž jezdecký pluk útočil na Nikolaevku od severu.

Byl sice držen v šachu nepřátelskou palbou, ale přece jen zdržoval rychlý ústup nepřítel, zatím co se 4. pluk dostal do týlu a odřízl cestu k ústupu.

Nepřítel se počal probíjet s velikými ztrátami na ves Marievku a byl až do setmění pronásledován.

Jezdecký a 4. pluk obsadil dvůr Zelenyj asi 10 km severně od Nikolaevky.

Ostatní jednotky zůstaly v Nikolaevce.

Razinský pluk zajal 350 nepřátel, ukořistil 9 kulometů, 400 pušek, jezdecký pluk dobyl 1 děla.

Ztráty protivníka byly asi 800 lidí zabitých, vlastní ztráty 400 zabitých a raněných.⁴⁾

28. září došel pilný rozkaz, aby se malouzenský a krasnokutský pluk převedly jako armádní záloha do prostoru u města Pugačevska.

Téhož dne vydal velitel divise Zacharov tento rozkaz:

Jezdeckému pluku: do 20 hod. 28. 9. obsadit vesnici Mosty, s úkolem ochrany křídla divise;

4. pluku: obsadit Borovskoe;

1. brigádě: postupovat z Nikolaevky a obsadit Marievku;

internacionálnímu pluku: obsadit Alexandrovku, pozor na možnost srážky s nepřitelem u vesnice Lebjazie,

3. a balakovskému pluku: obsadit st. Mylnoe a být k dispozici veliteli I. armády.

Tím měly oba tyto pluky přeříznout dráhu Syzraň—Samara a odříznout nepříteli ústup na východ.

Ale většina těchto rozkazů přišla již pozdě, a proto je pluky nemohly vyplnit.

Jezdecký pluk 28. září obsadil bez boje Mosty, 4. pluk přenocoval v Trostjance, nechtěje v temné noci postupovat na ves Borovskoe, kde byly silné nepřátelské jednotky.

1. brigáda postupovala na Marievku velmi pomalu.

Asi 10 km před Marievkou bylo slyšet přestřelku s nepřátelskými hlídkami. Brzy potom počala palba se všech stran a střílelo se po vlastních hlídkách v domnění, že je to nepřítel.

Touto střelbou se postup úplně zastavil.

Byl vydán rozkaz, časně ráno přejít znovu do útoku.

Pugačevský pluk se rozložil východně, razinský západně od silnice.

Po setmění střelba trochu utichla, přestřelky však byly po celou noc.

Okolo 3. hod. 29. září počalo znovu pršet a úplně se zamlžilo.

Ráno bylo zjištěno, že během noci nekázní v palbě bylo pobito vlastní střelbou přes 100 lidí.

29. září v 11 hod. počal útočit pugačevský pluk vpravo, razinský pluk vlevo od silnice se snahou obchvátit pravé křídlo protivníkovu.

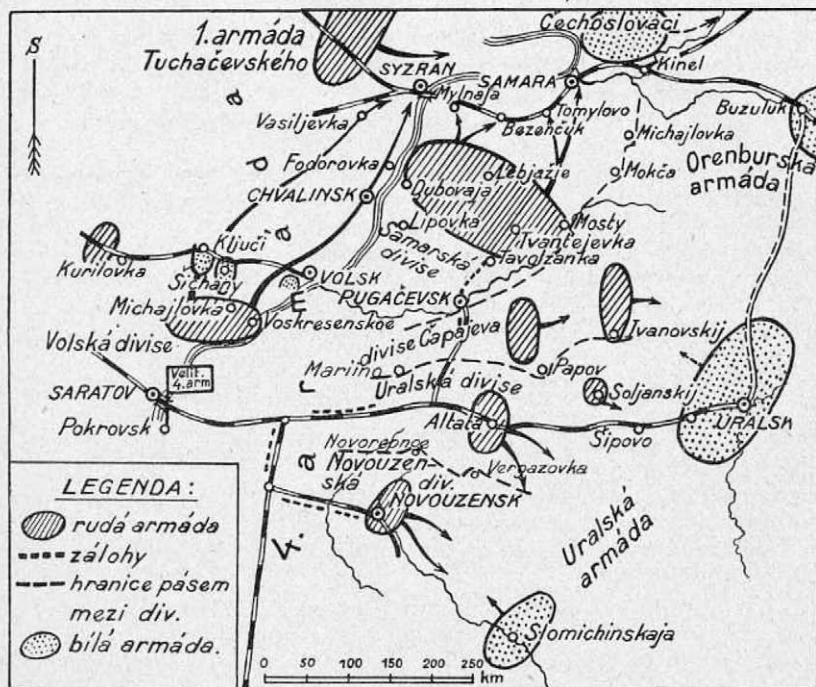
⁴⁾ Tohoto boje se zúčastnil na straně bílých 1. samarský prapor, jehož část se skutečně vzdala, a dvě roty 9. pluku s příslušným dělostřelectvem, které měly ztratit jen 42 mužů. Oběma rotám se podařilo probít se.

Nepřítele bylo vidět jako na dlani, držel se však velmi houževnatě a teprve po útoku na bodák počal ustupovat z vesnice Marievky, zastavil se však 4—6 km od ní na výšinách.

Rudí obsadili Marievku a počali tam snídat.

Toho využil protivník a přešel k protiútoku po silné dělové palbě, která umlčela rudé dělostřelectvo. Stráže rudých byly zatlačeny až ke středu vesnice.

ROZLOŽENÍ 4. RUDÉ ARMÁDY 20./9. 1918.

Obr. 1.

Zatím však vznikla panika na levém křídle razinského pluku, proti němuž bylo vedeno hlavní úsilí nepřítelů od vesnice Černeňkaja, takže se pluk stáhl do obrany na severním okraji Marievky.

Pugačevský pluk však postupoval přes ves Krasnaja Poljana ve snaze obchvátit levé křídlo nepřítelů, které bylo asi 4 km severně od Marievky, a přinutil protivníka zasadit tam své zálchy.

Síly obou stran se tam vyrovnaly a proto nikdo nechtěl první útočit. Začala přestřelka.

Zatím okolo 10. hod. 29. 9. obsadil 4. pluk Borovskoe a pronásledoval ustupujícího nepřítelů na Krasnou Poljanu a též ji obsadil.

Pak poslal 2 prapory se 4 děly na pomoc pugačevcům a razincům. Po zprávě o této posile počala celá 1. brigáda útočit a nepřítel počal ustupovat na Androsovku.

Rudí nepronásledovali ustupující a rozložili se: razinský pluk — v Marievce, pugačevský — v Kras. Poselku, chránice se strážemi.

Ztráty rudých v tomto boji: přes 300 zabitých a raněných, nepřítel ztratil asi 200 zabitých a 75 zajatých.

Zatím internacionální pluk obsadil skoro bez boje Alexandrovku.

30. září nařídil velitel divise pokračovat v útoku.

Jezdecký pluk obsadil Pestravku, 4. pluk Kolokolcovku, odkud ustoupily asi 2 setniny kozáků na Androsovku, na niž postupovala 1. brigáda s hlídkami vpředu.

Okolo 16. hod. se octly pluky v dělové palbě nepřítele.

Pugačevský pluk se držel východně, razinský západně od silnice.

Rudé dělostřelectvo započalo palbu.

Řídký řetěz nepřítele se rozložil po jižním okraji Androsovky v dosti nevýhodném postavení.

Jeho dělostřelectvo zaujalo palebné postavení severně od vesnice. Střílelo poměrně málo, ale velmi dobře, takže 1. brigáda měla dosti mrtvých a raněných, a tím byl postup velmi zpomalen.

Přece však se podařilo vypudit protivníka z vesnice útokem.

Zatím nastala tma.

Většina vojáků se po přerušení střelby rozběhla po chalupách.

K ochraně vesnice byl vyslán na výšinu severně 3. prapor pugačevského pluku, když však dosahoval výšin, byl přivítán silnou palbou.

Razinský pluk vyslal mu na pomoc prapor, ten však již cestou byl silně postřelován.

V nastalé temnotě nebylo možno se dobře orientovat a tak další postup byl zastaven.

Jízdní hlídka razinského pluku zjistila, že v Ivanovce (8 km severozápadně od Androsovky) je československý oddíl asi 1500 mužů s těžkým dělostřelectvem, které střílelo na levé křídlo razinského pluku za jeho postupu na Androsovku.

1. října zrána byl odražen nepřátelský protiútok na pugačevský pluk a na 1. prapor razinského pluku západně od Androsovky.

Zatím se zbylé části obou pluků dostaly do vesnice Androsovky a nepřítel ustoupil na západ.

Když se pak 1. prapor razinců chtěl připojit k svému pluku, bylo naň vlastním plukem, který myslil, že je to nepřítel, stříleno, na štěstí beze ztrát.

Během nočního boje měli rudí značné ztráty, přes 600 mužů.

Nepřítel přešel však 1. října znovu k protiútoku a vytlačil oba pluky až asi 6—8 km jižně od Androsovky.

Ke 12. hod. se pugačevský pluk rozložil ve vsi Černeňkoe, razinský v Marievce. Nepřítel zůstal v Androsovce.

Internacionální pluk obsadil 1. října po boji dvůr Kamyšenskij.

2. října vydal velitel divise tento rozkaz:

- 1) Nařizují internacionálnímu pluku vyrazit z Pokrovskoe směrem k jihu přes ves Tatarikovo a dostat se do týlu nepřítele ve vsi Ivanovce;
- 2) pugačevskému pluku vyrazit z Černeňkoe na severovýchod a do 6 hod. zaujmout východiště k útoku pod Androsovkou, s levým křídlem u silnice, s pravým pak ve spojení s razinským plukem;
- 3) razinskému pluku vyrazit z Marievky a zaujmout do 6 hod. východiště pod Androsovkou. Levým křídlem vejít ve spojení s pugačevským plukem, pravé křídlo

zahnout podél říčky Čagry, obchvátit Androsovku z jihovýchodu a navázat spojení se 4. plukem;

4) 4. pluku přepravit se do 6 hod. přes Čagru a zaujmout východiště na výšinách severovýchodně od Androsovky, s levým křídlem na říčce Čagru a ve spojení s razinským plukem.

5) Saratovský pluk zůstane v divisní záloze.

6) Všeobecný postup započne 3. 10. v 6 hod.

3. října přešly pluky do postupu.

Byly obsazeny vesnice Jekaterinovka a dvůr Vasiljenskij.

Nepřítel v síle asi 2000 mužů s 6 děly zaujal postavení severně od vsi Androsovky a při přiblížení rudých zahájil palbu.

Razinci se přiblížili k vesnici a 4. pluk přešel do útoku.

Pugačevci postupovali na Ivanovku, odkud nepřítel střelil z těžkých děl. Nepřítel nevydržel útoku rudých a počal ustupovat ve směru na Kamennýj Brod, jsa pronásledován 4. plukem, který k večeru obsadil ves Koltybaň.

Pugačevský pluk se však nemohl dostat přes řeku Čagru a tak mu razinský pluk šel na pomoc.

Nepřítel se vrhl plnou silou na razince, zatím však pugačevský pluk dobyl mostu a vtrhl do Ivanovky.

Nepřítel v nepořádku ustupoval na stanici Bezenčuk.

Po boji se rozložily rudé jednotky v Ivanovce.

Jeich ztráty byly 150 lidí; nepřítel ztratil asi 200 lidí.

Internacionální pluk místo nařízeného obchvatu do týlu šel jiným směrem a obsadil na žádost deputace dělnictva Ivaščenský závod po boji s nepřátelskými strážemi.

Zničil též na stanici Majtuga a Sretenskoe železniční mosty, takže se dva nepřátelské ešelony, jedoucí na Syzraň, vyšinuly. K večeru přijely ze Syzraně 4 ešelony Čechoslováků; opustily vagony a chtěly se probít do Samary.

Internacionální pluk s dělníky začal s nimi bojovat.

Vesnice Vasiljevskoe a stanice Bezenčuk přecházely z ruky do ruky.

Zatím však přišly oddíly Čechoslováků ze Samary a jednotky, ustupující z Ivanovky, se dostaly do týlu internacionálního pluku, takže byl přinucen ustoupit přes dvůr Tatarinov na Ivanovku.

Za tohoto boje ztratil internacionální pluk přes $\frac{3}{4}$ svého mužstva, všechny kulometry a dělostřelectvo.

Po rozbití internacionálního pluku obsadili Čechoslováci Ivaščenský závod a bezohledně postříleli dělnictvo, které proti nim s rudými bojovalo.⁵⁾

V noci s 3. na 4. října se vypravila 1. brigáda na pomoc vesničanům do Kamenného Brodu, kde bezohledně řádili kozáci s Čechy.

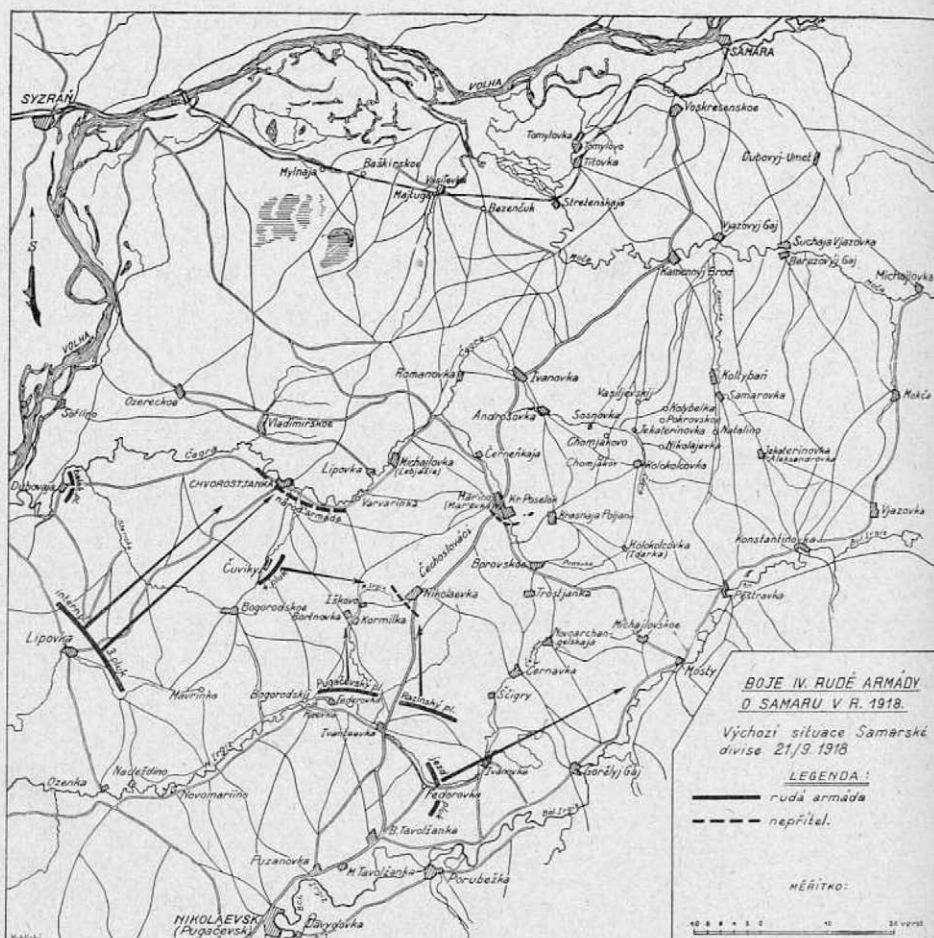
Razinský pluk obsadil Kamenný Brod a pugačevci se bez boje zmocnili vesnice Vozdvizenky.

Protivník ustoupil částečně na východ na vesnici Berezovyj Gaj a též na stanici Sretenku.

Velitel divise nařídil 4. pluku, který byl ve vsi Koltybaň, aby se spojil se saratovským plukem v Romanovce a obsadil stanice Sretenku a Bezenčuk.

3. pluk měl postupovati na stanici Majtugu, jezdecký pluk měl obsadit Michajlovku a chránit pravé křídlo divise.

⁵⁾ Toto tvrzení není správné. Několik dělníků bylo sice popraveno kozáky, ale naši vojáci se těchto poprav neúčastnili.

Obr. 2.

Záložní pokrovský pluk měl opustit Mariino a zesílit internacionální pluk.⁶⁾

Rozložením 1. brigády byla ohrožena trať Syzraň—Samara.

Proto se protivník nočním pochodem přes stanici Sretenskaja a Gubašovo dostal do boku 1. brigády a na úsvitě 4. října počal útočit. Asi v 6. hodin 4. září překvapili Čechoslováci spící pugačevský pluk ve Vozdvizence, když se jim podařilo tiše odstraniti stráž. Čechoslováků bylo asi 3000 s 10 děl.⁷⁾

Rudí se rozběhli v nepořádku k mostu přes řeku Moča na jižním okraji vsi, ten však byl nepřátelskou dělostřelbou zničen a tak část rudých se zachránila plaváním na druhý břeh.

⁶⁾ Archiv rudé armády čís. 1386.

⁷⁾ Tato naše útočící skupina měla jen asi 1500 mužů.

Na štěstí se baterie a kulometné tačanky (vozy) dostaly ze vsi. Část rudých ustupovala pak v nepořádku podél pravého břehu až do prostoru razinského pluku.

Velitel razinského pluku vyslal 1. prapor s pěší hlídkou na pravý břeh Moča, s úkolem postupovat na Vozdviženku. Tím zastavil pronásledování pugačevců, takže se mohli stáhnout za silnici na východ asi 8 km jižně od vesnice Kam. Brodu.

Nepřítel počal postřelovat Kam. Brod a vyslal silný oddíl proti praporu, postupujícímu na Vozdviženku. Poněvadž v těchto místech pravý břeh převyšoval levý, byl v lepším postavení a podařilo se mu 1. prapor zastavit.

2. prapor obsadil střechy stavení a západní okraj Kam. Brodu a dostal rozkaz zabránit nepříteli proniknout do vesnice.

V této době hlásil velitel jezdecké eskadrony, která obsadila ves Vjazovyj Gaj a jednou četou ves Kolybaň, že silný oddíl „národní armády“ obsadil Kolybaň a pokouší se zmocnit se mostu u vsi Vjazovyj Gaj. Proto byl k eskadroně poslán 3. prapor.

Zatím však Čechoslováci přinutíli útokem 1. prapor k ústupu k mostu na Kamennýj Brod a energicky jej pronásledovali. Při ústupu k mostu měli rudí na 200 lidí ztrát.

Pokoušeli se most, který byl připraven k zničení, zapálit, ale most nehořel a byl zničen teprve dobrovolci, kteří však při tom ztratili asi 15 lidí.

Palba zahájená se střech vesnických domů nezastavila postup Čechoslováků, 3. prapor hájící most a severní okraj Vjazovyj Gaj žádal o posilu, ale nebylo mu možno vyhovět, neboť nápor nepřítele zesílil a jednotlivé jeho hloučky po přebrodění řeky obchvacovaly Kam. Brod z jihu. Velitel pugačevského pluku dostal rozkaz, aby s dvěma prapory bránil jižní a západní okraje Kam. Brodu.

Jezdecká eskadrona s 3. praporem byla odeslána k posile 3. praporu razinců k Vjazovému Gaji.

Tím byl postup Čechoslováků zastaven.

S nastoupením tmy Čechoslováci pod ochranou obrněného vlaku ustoupili po trati. Po nich se stáhly též oddíly „národní armády“ ve směru na Dubovyj—Umet.

Ráno 5. října postoupila 1. brigáda k vesnici Voskresenskoe a k stanici Lipjagy.

Ve vsi Kam. Brod vstoupilo do řad rudé armády dobrovolně asi 300 mladých rolníků, čímž byly ztráty v uplynulých bojích částečně nahrazeny.

Asi 9 km severně od Kam. Brodu dostala se brigáda do palby nepřítele, který tím ochraňoval cestu na ves Voskresenskoe a zakrýval tím též větší přesuny svého obozu směrem na Samaru.

Pugačevský pluk se rozložil západně, razinský východně od trati.

Protivník ustoupil do vsi Voskresenskoe, ale útokem byl odtud vypuzen. Pugačevský pluk obsadil stanici Lipjagy a ves Preobraženskoe, razinský pluk vyčistil od nepřítele Voskresenskoe.

Poněvadž nebyla rudými přerušena železniční trať, projely před očima pluku šílenou rychlostí dva nepřátelské ešelony.

Zatím 4. pluk se saratovským plukem bojoval u vsi Sretenskoe.

Jezdecký pluk obsadil 4. října bez boje Michajlovku, saratovský pluk vzal ves Trockoe. Protiútoky nepřítele byly odraženy.

4. pluk obsadil ves Pokrovskoe, 3. pluk po krátkém boji obsadil ves Natalino a dvůr Mordovskij a přenocoval tam.

Za svítání 5. října postupoval pluk na stanici Majtugu a Bezenčuk. Obě tato místa byla po krátkém boji obsazena.

Nepřítel ustoupil k severu, zanechávaje v rukou rudých dva ešelony se střelivem a s jiným materiálem.

Zatím 4. pluk se saratovským obsadil ves Sretenskoe.

Ráno 6. října postupovala 1. brigáda na stanici Tomylovo a navečer dosáhla skoro bez boje stanice Russkie Lipjagy; tam také přenocovala.

Saratovský pluk obsadil ves Lopatino.

7. října obsadila 1. brigáda stanici Krjaž a vyslala hlídky směrem na Samaru, zahajující též postup na město.

Za ní podél železniční trati postupovala 2. brigáda.

Protivník, který měl obsazen pravý břeh řeky Samarky, zahájil na 1. brigádu silnou palbu a vyslal proti ní též dva obrněné vlaky; byla však na ně soustředěna silná dělová palba rudých, takže odjely k severu.

Zatím ustupující nepřítel zničil železniční a dřevěný most přes řeku Samarku.

Jednotky 1. brigády se přepravily po loďkách a vstoupily asi v 17 hod. do města Samary. Tam bylo sehnáno přes sto loďek; na nich se přepravila celá 1. brigáda a obsadila k večeru 7. října město Samaru. 2. brigáda zůstala asi 20 km severovýchodně ve vsi Smyšljajevka.

Téhož dne obsadil krasnokutský pluk ves Dubovyj-Umet a internacionální pluk přešel z Ivanovky do Kam. Brodu.

Velitel IV. armády, Chvěsin a komisař Lindov poslali velitelství fronty telegram čís. 555:

„Hlásíme, že části IV. armády dne 7. října v 17 hod. po boji obsadily Samaru. Nepřítel v nepořádku utíká.“

8. října postoupil jezdecký pluk z Michajlovky do vsi Domašino. Krasnokutský pluk se dostal do večera bez boje do vsi Spiridonovka, saratovský pluk obsadil Černorečie.

3. pluk zatím obsadil po urputném boji proti plukům gen. Kuznecova ves Aleksěevku, při čemž zabil přes 200 nepřátel, ukořistil 3 kulometry a 1 dělo.

K večeru 8. října a během 9. října vtáhly do Samary též části 24. železné divise soudruha Gaja, patřící k I. armádě.

Tím skončily boje o Samaru.

Použité prameny:

Iv. Kutjakov: S Čapajevym po uralским stepjam, vydalo Státní nakladatelství, Moskva, 1928.

Obsáhla receňse této knihy v článku dr. Fr. Šteidlara: Nikolaevská fronta v Rusku r. 1918 (vyšla ve „Voj. historickém sborníku“ roč. I, sv. 1).

Maksakov-Turunov: Chronika graždanskoj vojny v Sibiri 1917—1918, vydalo Státní nakladatelství, Moskva, 1926.

S. Piontkovskij: Graždanskaja vojna v Rossii (1918—1922), vydala Komunistická universita Sverdlova, Moskva, 1925.

F. Popov: Čechoslovackij mjatež i samarskaja učredilka, vydalo St. krajské naklad. středovolžské, Moskva-Samara.